

Richard Demarco w Łodzi

Przyleciał w poniedziałek 14 września. Towarzyszą mu Terry Ann Newman, artystka i dyrektorka Demarco European Art Foundation, oraz Małgorzata Sady, kuratorka, tłumaczka i badaczka twórczości Franciszki i Stefana Themersonów. Od wtorkowego południa 96-letni Richard Demarco pracuje wspólnie z zespołem Muzeum Sztuki w Łodzi. Wizyta związana jest z procesem opracowywania Archiwum Richarda Demarco, które od 2025 roku stanowi część naukowych i artystycznych zasobów instytucji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego. Zbiory dokumentują dekady projektów realizowanych przez kuratora w Richard Demarco Gallery oraz podczas Edinburgh International Festival.

- Archiwum подарowane Muzeum Sztuki przez Richarda Demarco zostało przez nas uporządkowane. Jednak okazało się, że są w tym bogatym zbiorze miejsca, które należy uzupełnić i opracować. Korzystając z pamięci Richarda, postaramy się odczytać ręczne zapiski jego i innych osób, rozpoznać osoby na zdjęciach, przyporządkować część obiektów do odpowiednich dat - mówi Leszek Karczewski, zastępca dyrektora Muzeum Sztuki w Łodzi.

Nasze muzeum jest jedyną instytucją poza Szkocją, która będzie przechowywać i udostępniać Archiwum Richarda Demarco. Część zbiorów znajduje się w National Gallery of Art w Edynburgu - mieście, w którym w 1930 roku urodził się kurator. To tutaj, w latach 60. XX wieku, rozpoczął swoją działalność. Początkowo organizował wystawy w Traverse Theatre Club, a następnie zaangażował się w tworzenie programu Edinburgh International Festival oraz powołał do życia Richard Demarco Gallery.

Podobnie jak cała działalność Demarco, galeria nie była nastawiona na komercyjny sukces, lecz na animowanie życia artystycznego, wspieranie rozwijających się twórców oraz budowanie nowych połączeń między odległymi środowiskami. Szczególne miejsce w projektach Demarco zajmuje sztuka Europy Centralnej i Wschodniej. Począwszy od lat 60. organizował wystawy i wydarzenia przybliżające szkockiej publiczności twórczość regionu zza Żelaznej Kurtyny, w tym polskich artystek i artystów współczesnych.

Archiwum, opracowywane przez Centrum Muzeologiczne Muzeum Sztuki, pozwoli pogłębić badania nad sztuką drugiej połowy XX wieku oraz uzupełni je o nowe źródła dotyczące ponadpaństwowych współprac. Wielowątkową działalność kuratora dokumentuje zbiór obejmujący dwa i pół tysiąca dzieł oraz kilkaset pudeł archiwaliów. Ponadto obecność archiwum w Łodzi podkreśla wieloletnią relację, która łączyła Demarco z drugim dyrektorem Muzeum Sztuki w Łodzi - Ryszardem Stanisławskim. W 1968 roku Richard Demarco po raz pierwszy odwiedził instytucję i tym samym zapoczątkował więź trwającą do dziś. Od tego momentu regularnie przyjeżdża do muzeum, inicjując spotkania między polskim a szkockim środowiskiem artystycznym i naukowym.

- Muzeum Sztuki w Łodzi jest dla mnie ważniejsze niż Museum of Modern Art w Nowym Jorku, Tate Modern w Londynie czy Gallery of Modern Art w Edynburgu - mówi Richard Demarco.

Przyjacielska relacja i zainteresowanie najnowszą twórczością polskich artystów i artystek przejawiały się we wspólnych projektach realizowanych przez lata za granicą. Najlepszym przykładem jest wystawa „Atelier 72”, zorganizowana w Richard Demarco Gallery w 1972 roku. Swoje prace zaprezentowali wówczas m.in. Magdalena Abakanowicz, Władysław Hasior, Wanda Czełkowska, Henryk Stażewski i Józef Robakowski. Kurator zaprosił do wystawy ponad czterdziestu polskich twórców i twórczyń. Była to pierwsza tak obszerna zagraniczna ekspozycja polskiej sztuki

współczesnej w powojennej historii.

Druki ulotne, dokumenty i fotografie tego oraz wielu innych wydarzeń organizowanych przez Demarco są częścią zbiorów, które po opracowaniu staną się „żywym archiwum” dla badaczy i publiczności muzeum. Prace nad zbiorami stanowią kontynuację programu wzbogacania muzealnej kolekcji o archiwa, które pozwalają rozwijać istotną dla instytucjonalnej misji działalność naukową, edukacyjną i popularyzatorską.

Opracowywanie Archiwum Richarda Demarco jest punktem wyjścia do budowania programu publicznego dedykowanego jego działalności oraz zbiorom. Planowane są liczne spotkania, dyskusje oraz wykłady dostępne dla publiczności instytucji, a także wydawnictwa związane z kluczowymi dla polskiej sztuki projektami Demarco. Zwieńczeniem będzie odtworzenie ekspozycji archiwum według pierwotnego kształtu, jaki przyjęło w budynku Summerhall Arts Centre w Edynburgu, gdzie było prezentowane wcześniej.

W czwartek, 24 IX 2026 r. o godz. 18 odbędzie się otwarte spotkanie z Richardem Demarco i Terry Ann Newman, które poprowadzi Daniel Muzyczuk, dyrektor Muzeum Sztuki. Będzie to rozmowa o życiu i sztuce Richarda Demarco, jego wieloletniej działalności kuratorskiej oraz relacjach, które przez dekady budował pomiędzy artystycznymi środowiskami Europy. Szczególne miejsce zajmie jego związek z naszym muzeum.

MS2, ul. Ogrodowa 19, sala audiowizualna.